

АДЫГЭ

1923-рэ ильэсым
гъэтхалэм
кышхыгъагъэу
кыдэклы

МАКЪ

№ 120 (23049)

2024-рэ ильэс

ШЭМБЭТ

БЭДЗЭОГЪУМ и 6

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгохэр

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Лъэпкъ зэгурылоныгъэмкIэ пшъэрылтхэр

А. Гусев

кызылэуи, УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкIоу Къыблэ федеральнэ шьолъырым щыIэ Владимир Устиновым ыцIэкIэ шлуфэс къарихыгъ.

«Непэ тиеплъыкIэхэмкIэ тызэхъожьызэ, экспертхэм яеплъыкIэхэри зэдгъашIэзэ, Iофхэм язытет джыри зэ уасэ фэтшынуу сэгугъэ. ТызытегушчыIэшт IофыгъохэмкIэ хэкIыпIэ зэфэшхьафхэр ащ кытыгъэлъэгунэу, ищыкIэгъэ унашъохэм яштэнкIэ амалхэр кытынуу кыисцэхъу», — кыIуагъ УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкIоу ЮФО-м щыIэм игуадзэ.

ЗэлукIэм хэлэжьэхэрэм шлуфэс къарихи, Къумпыл Мурат агу кыгъэкIыжыгъэ лъэпкъ, дин зэгурылоныгъэм игъэпытэн тегъэпсыхъэгъэ пшъэрылтхэу Урысыем игъэпытэнкIэ мэхьанэшхо зилэхэу Президентэу Владимир Путиным кыгъэуцугъэхэр.

«Этнополитикэ Iофхэр зыпкIытынхэ зэрэфаемкIэ Адыгеир щысэтэхыпIэу щыт. Республикэм ис лъэпкъхэр зэкIэ Адыгеими, Урысыеми къарыкIощтым егъэгумэкIы, лъэпкъхэм азыфагу зыкIыныгъэу илътыр гъэпытэгъэн зэрэфаем дырагъаштэ, тиотраслэ шхьалэхэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным ялахьышлу хашIыхъэ, хэушхьафыкIыгъэ дзэ операцием хэлэжьэхэрэм агу къалэты», — кыIуагъ АР-м и Лышхъхъэ.

Адыгеим щыпсэурэ лъэпкъ зэфэшхьафхэм къахэкIыгъэхэр хэушхьафыкIыгъэ дзэ операцием зэрэхэлэжьэхэрэр, ахэм ащыщыбэм тын лъапIэхэр къазерафагъэшхошагъэр республикэм ипашэ кыхигъэшыгъ. Лъэпкъ зэгурылоныгъэр Адыгеим щыгъэпытэгъэнымкIэ Iофтхьабзэу зэрэхэхэрэм, Урысыем икъэралыгъэ лъэпкъ политикэ и Стратегие ипшъэрылтхэм ар зэрадиштэрэм ягугъу кышIыгъ.

(ИкIэух я 2-рэ нэклуб. ит).

Адыгэ Республикэм и Правительствэ зычIэт унэм семинар-зэлукIэу «2025-рэ ильэсым нэс Урысые Федерацием икъэралыгъэ лъэпкъ политикэ ипхырыщынкIэ Урысыем ишъолъырхэм ягъэцэкIэкIо хэбзэ къулыкIухэм пшъэрылтхэу ялэхэм яхылагъ» зыфилорэр тыгъуасэ щыкIуагъ.

УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкIоу Къыблэ федеральнэ шьолъырым щыIэм игуадзэу Владимир Гурба Iофтхьабзэр зерищагъ.

ЗэлукIэм хэлэжьагъэх УФ-м

и Президент хэгъэгу кIоцI политикэмкIэ и ГъэлорышIапIэ ипашэ игуадзэу Анатолий Вылегжанин, Адыгеим и Лышхъхъэу Къумпыл Мурат.

Джащ фэдэу зэлукIэм хэлэ-

жьагъэх УФ-м и Президент и Администрации, лъэпкъ IофхэмкIэ Федеральнэ агентствэм, щынэгъончъэнымкIэ Федеральнэ къулыкIуым АР-мкIэ и ГъэлорышIапIэ, АР-м и прокуратурэ,

и МВД ялофышIэхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, Урысыем и МИД и Дипломатическэ академие, УФ-м и Обществоннэ палатэ, АКЪУ-м, МКЪТУ-м ялыкIохэр, Краснодар краим, Ростов, Астрахань, Волгоград хэхухэм, Къырым, Севастополь, Къалмыкым, ЛНР-м, ДНР-м, Запорожскэ, Херсон хэхухэм къарыкIыгъэхэр, республикэм имуниципалитетхэм япашэхэр.

УФ-м и Обществоннэ палатэ хэтэу, тхакIоу, Урысыем IофшIэнымкIэ и Лыхъужъэу МэщбэшIэ Исхъакъ хэкIэ лъапIэу Iофтхьабзэм хэлэжьагъ.

Владимир Гурба зэлукIэр

Ом изытет кьегоуагъ

Республикэм кыщагъэкырэ адыгэ щаеу мыгъэ кьау-гъоищтыр фэдишкӀэ нахь мэкӀэшт.

АНОККО ИРИН

Гъатхэм кытезыгъэ-эжыгъэгъэ чыиэм чай куандэхэм япроцент 95-р ыгъэсымэджагъ, пкъым фышхъаф кьэмынэу тхьапэхэр кьапытэкъугъагъ. Мэлылфэгъум адэжъ зэ-теуцожъэу ыублагъ ыкӀи жьоныгуагъэм апэрэ чай тхьапэхэр пачыгъэх.

«Кытезыгъэзэжыгъэ чыиэхэм акылулжъ хъужыгъэ огъури. Гъэбэжъу иныр тшӀокӀодыгъ, шыпкьэр плӀштмэ. Мыщ сыз-цылажъэрэр бэшагъэ, ау ащ фэдэу макӀэу пытчыгъэу кьэсшӀэжыгъэр. Блэ-кӀыгъэ илӀэсми огъур кытэгоогъагъ. Мыгъэрэ чӀэнагъэр нахьыбэжъ. 2023-м бгъэфедэнкӀэ хьа-зырӀэу чай килограмм 800 тилагъэмэ, мыгъэ фэдишкӀэ нахь мэкӀэшт, — **elo шӀэныгъэхэмкӀэ Урысые Академием ишӀэныгъэ** лофышӀэу Борис Корзун.

Мыгъэрэ огъури цаим егуао. Тыгъэм шаухъумэ-ным фэшӀ ащ псы тыракӀэ. Ащ ишӀогъэшхо кьэмы-

клӀштми, зэрарыр ыгъэмэ-клӀштэу хъызмэтшӀапӀэм илофышӀэхэр мэгугъэх. Гъэ кьэс бэдзэогъу, шышхъӀэу мазэхэм мы лӀэныкъом-кӀэ гумэкӀыгъо кьафахы. Ары нахь мышӀэми, ом изытет кьаумыгоонымкӀэ гугъапӀэр алӀклэзырӀэп. Ащ елӀытыгъэу, бжыхъэ нэс пычыгъо зауӀэ джыри ялӀэшт.

Адыгэ цаим непи пэ-чыхъэх, мыгъэкӀэ ар ящэ-нэр. Непэрэ мафэм ехъу-лӀэу чай тхьӀпэ кило-грамми 100-м нахьыбэ аугъоигъах. Ар гъушъалъэ-хэм арагъэкӀугъэу агъэгу. Адыгэ шаир шӀуцӀэуи уцышъоуи агъэхъазыры. Аужырэр нахьыб.

«Непэ тищай кыкӀлӀуп-чӀэрэр бэдэд. Аужырэ илӀэсхэм ахэм япчъагъэ хэхъо нахь, хэкӀырӀэп. Чай уцышъом кыкӀлӀупчӀэрэ-ми зэхапшӀэу хэхъуагъ. Зэ узешъорэм, ащ кы-фэмыгъэзэжыгъын пӀӀэкӀы-рӀэп, — **кыхегъэщы ти-гуцылӀэгъу.**

АНОККО ИРИН.

Адыгэ шаир нэмыкӀы-бэм кьахэзыгъэщырэмэ ащыщ лӀэклэ зэрӀпачырӀэр. Алик Балмурзаевыр чай шӀапӀэм зыщылажъэрӀэр илӀэс 24-рӀэ хъугъэ. Апэ хъызмэтшӀапӀэм кызы-клӀогагъэр 2000-рӀэ илӀэ-сыр ары. ЦыкӀу-цы-кӀузэ, ишхъэгъуси ыкӀуи лофшӀэным кыыхылажъэ-хъу, зэдиштэхъу чай тхьапэхэр пачых. ИлӀэс пчъагъэм чай пыч анахь дэгъухэм ащыщ хъугъэ. ФӀлазэу, псынклӀэу кы-рыклӀозэ, тхьапэу кыдэ-чыгъагъэхэр илӀалъмэкъ ретакъох.

«Мы шаир тэри лӀэшъу-тикӀас. ИлӀэс пчъагъэм тесагъэу, ащ фэшхъаф тешъожышӀурӀэп. Тэ ты-зэрӀылажъэрэм кыых-кӀэу нахь пыутэу кытаты. Арышъ, килограмм зау-лӀэр илӀэсым тфекъу», — **elo ащ.**

Ащ кызырӀуагъэмкӀэ, адыгэ цаим иешъуакӀи шӀлӀэн фае. Чай джэмэ-шхышхышым псы мил-литри 160-рӀэ хэбгъэ-хъонышъ, псы жъуагъэ клӀэбгъэхъонышъ, такыкӀи 5 — 6-м уежэн, етӀанэ уешъон фае. Ащ дэжым илӀэшугъи, ышъуи икӀоу кьештэ. Джащ фэдэу щэ клӀэгъэхъогъу пшӀын пӀӀэ-кышӀт.

Непэ адыгэ шаир чыгу гектари 6-м кышӀэкӀы. Ащ шыщэу зыщыпачырӀэр 3,5-р ары. Апэрэ чай куандэхэр 1938-рӀэ илӀэ-сым шагъэтӀысхъэгъа-гъэх. Джы кызнэсыгъэ-ми ахэр мѐбагъох.

Адыгэ шаир Урысыем-кӀэ эклӀэми анахь лъагъу кышӀыкӀырӀэ илӀӀпкьэ-гъухэм ащыщ. АщкӀэ кьэ-нэкъокъун чыӀӀӀ. Джащ фэдэу анахь темир щаеу дунаим шалытэ. МетрӀэ 600 фэдизкӀэ хым ар шхъащыт.

Цыхъэ кьыфашӀыгъ

Адыгэ кьэралыгъо университетым иректорэу Мамый Даутэ Урысыем иректорхэм я Союз ипрезидент игуа-дзэу хадзыгъ.

АКЪУ

Ректорхэм я Урысые Союз изэфӀс Московскэ кьэралыгъо университетэу М. В. Ломоносовым ыцӀэ зыхъырэм щыкӀуагъ. Ащ хэлэжагъэхэм эклӀэмэ зэдӀрагъаштэу зичэзы илӀэситф пӀалъэм телъы-тагъэу Урысыем ирек-торхэм я Союз ипрези-дент ІанатӀэр ыгъэцӀкӀэ-нэу Московскэ кьэралы-гъо университетым ирек-торэу, академикэу Виктор Садовничер хадзыжыгъ. Президентым игодзэ Іэ-натӀэр кыфагъэшъошагъ Адыгэ кьэралыгъо уни-верситетым иректорэу Мамый Даутэ.

Урысыем ит апшъэрэ еджапӀэхэм яректорхэу ыкӀи япрезидентхэу нэбгы-рӀэ 617-рӀэ зэфӀсым хэлэ-жыагъ. Виктор Садовничем зэфӀсым кышӀишӀыгъэ ра-псалъэм кышӀишӀотагъ кы-клӀэлыклӀорэ илӀэситфым союзым лофӀэу ышӀэщтыр, зыфгъэзэжъэщтыр. Ректо-

рым зэфӀсым хэлэжъэ-хэрэм агу кыгъэкӀыжыгъ УрысыемрӀэ Белорусси-емрӀэ 2022-рӀэ илӀэсым Болонскэ системэм кы-зэрӀэкӀыжыгъэхэр, ащ елӀытыгъэу болонскэ ла-хъэу университетхэм ягъэ-сэныгъэ системэ кыди-лӀытӀэрэм зэхъокӀыныгъэ-хэр зэрӀэфӀхъушӀтхэр. Ап-шъэрэ гъэсэныгъэм и Урысые системэу непэ-шылэм аужырӀэ илӀэс 20-м кьэралыгъо гъэсэныгъэм нахь дэгъоу хэлъыгъэхэр кызырӀэхышӀтхэр, шӀэны-гъэ-технологическэ хэхъо-ныгъэ хэгъэгум егъэшӀы-гъэнымкӀэ кьэралыгъом ипашӀэу Владимир Пути-ным кыгъээнэфӀгъэ уна-шъохэм ягъэцӀкӀэн зэ-рӀэдӀлэжъэщтхэр Виктор Садовничем кыӀуагъ. Ащ илофшӀэгъухэм анаӀэ тыра-ригъэдзагъ УФ-м и Пре-зидент иунашъоу «Апшъэ-рӀэ гъэсэныгъэм исистемэ гъэкӀэжыгъэным фэгъэ-

хыгъэ упчӀэхэр» зыфило-рэм елӀытыгъэу пилотнэ проект зэрӀтӀупшыгъэм: 2023 — 2026-рӀэ илӀэ-схэм апшъэрэ еджапӀыхэр апшъэрэ гъэсэныгъэм исистемӀэ зэрӀетхьагъэ-хэр. Апэрэ зэфӀхысы-жъэу ахэм афӀхъугъэхэм зэфӀсым щатегушӀагъэх.

НэмыкӀ пшъэрӀыгъэу агъэуцугъэхэм ащыщ гъэ-сэныгъэ лъапсэу щытхэм — анахъэу хысапым, ин-формационнэ технологи-ехэм, искусственнэ акъы-лым, инженернэ гъэсэны-гъэм — хэхъоныгъэхэр ягъэшӀыгъэнхэм. Ректор-хэм я Союз ипрезидент кызырӀэхыгъэщыгъэмкӀэ, Урысыем ишӀэныгъэ-тех-нологическэ суверенитет хысапым ыкӀи естествен-нэ-шӀэныгъэ гъэсэныгъэм занкӀэу епхыгъ. Ащ кьэ-ралыгъо мэхъанэ илӀэу мэхъу. Шъугу кьэдгъэкӀы-жыгъын, Урысыем иректорхэм я Союз гъэсэныгъэ ор-ганизациехэм яректор 700-м ехъу хэт, УФ-м и Прези-дент иунашъокӀэ 1992-рӀэ илӀэсым ар зэхашагъ. 1994-рӀэ илӀэсым Москов-скэ кьэралыгъо универси-тетым иректорэу, акаде-микэу Виктор Садовничер Союзым иректорэу хадзы-гъагъ. Мы общественнэ организацием шӀэныгъэ-гъэсэныгъэ сообществэм ипашӀэхэм, апшъэрэ еджа-пӀэхэм ястудентхэм яшӀо-игъоныгъэхэр кыӀрелӀо-тыкӀых.

Адыгэ кьэралыгъо университетым ипресс-кьулыку

Шъусакъ!

Федеральнэ кьэралыгъо бюджет учреждениеу «Темыр-Кавказ УГМС-м» кызырӀыгъэмкӀэ, бэдзэогъум и 5-м, и 6-м, и 7-м пчыкӀэ, ошъу зыхэтӀышӀт-

хэ ошхышхо Адыгэ Республикэм кы-щешхын, метрӀэ 20 — 22-рӀэ илӀэ-шыгъэу жыыбгъэр кыщепшӀэн ылъэ-кышӀт.

Урысыем и МЧС АР-мкӀэ и ГъӀо-рышӀӀӀӀэ шхъалэ шъусакъынэу кы-шъоджэ.

ЛъӀпкь зэгурылоныгъэмкӀэ пшъэрӀылхэр

(ИкӀлӀух).

ЛъӀпкь зэфыщытыкӀэхэмкӀэ, дин объ-единениехэм зэдӀлэжъэныгъэ адырӀӀэ-нымкӀэ Советэу Адыгеим и Лышхъэ дэжъ шызэхэщагъэм, хэбзэхъумӀэ куулыкъухэу, лъӀпкь-культура организациехэм, дин объединениехэм япашӀэхэр зыхахъэрэм дэгъоу лоф зеришӀэрӀэр КъумпӀыл Мурат кыыхыгъэщыгъ. Обще-ственнэ организациехэм ялыкӀохэри терроризмэм пӀэуцужыгъэнымкӀэ Ко-миссием изэхэсыгъо кызырӀэрагъэбла-гъэхэрӀэри ащ кыӀуагъ.

УФ-м лъӀпкь лофхэмкӀэ и Федераль-нэ агентствэ ІэпылӀэгъу кьафӀхъузэ, Урысыем и Мафэ, лъӀпкьхэм языкы-

ныгъэ и Мафэ, урыс культурам и Мафэ, адыгэ культурам и Мафэ игъэкӀотыгъэу Адыгеим шыагъэунэфыкӀых. Ащ фэдэ лофхъабзэхэм ахӀлажъэхэрэр нахьыбэ мэхъу зыпӀт, — **кыӀуагъ КъумпӀыл Мурат.**

Дунэе Адыгэ Хасэр ялӀпылӀэгъоу адыгэ-хэу ІэкӀыб кьэралхэм арысхэм зӀпхы-ныгъэ зерадырӀӀэм республикэм ипашӀэ шхъафӀэу игугъу кышӀыгъ. Республикэм шаштӀэгъэ кьэралыгъо программэм диштӀэу зи Хэкужъ кьэзыгъэзэжъхэрэм ІэпылӀэгъу арагъэгъоты. Дин, лъӀпкь зэ-гурымылоныгъэхэр республикэм кы-щымыхъунхэмкӀэ пӀшӀорыгъэш лофхъа-бзэу зерахъэхэрэм, хэушхъафыкыгъэ

дзэ операцием иветеранхэр ныбжы-кӀэхэм зерадӀлажъэхэрэм, Херсон хэ-кумкӀэ Геническэ районым исхэм, зы-шхъэ кьезыхыжыгъэжыгъэхэм ІэпылӀэгъу зерафӀхъухэрэм ар кьатегушӀагъ.

УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкӀоу ЮФО-м чылэм игуадзэу Вла-димир Гурба кьагъэуцугъэ пшъэрӀылхэм язэшӀохынкӀэ Адыгеим опытышӀу зериӀэр кыыхыгъэщыгъ.

Семинар-зӀлуӀлэм Урысыем икьэра-лыгъо лъӀпкь политика ипхырышӀынкӀэ зыгъо лофыгъохэм щатегушӀагъэх, 2023-рӀэ илӀэсымкӀэ лофӀэу ашӀагъэр щызэ-фахысыжыгъ, 2024-рӀэ илӀэсымкӀэ пшъэрӀылхэр шагъэнэфӀагъэх, ІэкӀыб

кьэралыгъохэм кьарыкӀыгъэхэу Кьыблэ федеральнэ шӀолъырым щыпсӀэхэрӀэр социальнэ, культура лъэныкъомкӀэ шы-Іэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэм япхыгъэ лофыгъохэм шахӀӀлагъэх, лъӀпкь джэ-гъогъуныгъэ ныбжыкӀэхэм азыфагу кымытӀэджэнымкӀэ амалэу зерахъэхэ-рэм атегушӀагъэх. ШӀолъырхэм ялыкӀо-хэм экстремизмэм пӀэуцужыгъэнымкӀэ, кьулыкъухэм язэдӀлэжъэныгъэ гъӀытэ-гъэнымкӀэ, украинскэ национализмӀэр неонацизмӀэр ябэныжыгъэнымкӀэ, тарихыр зытетым димыштӀэу кьагъӀлэ-гъонэу зэрӀыпӀыгъэм пӀэуцужыгъэнымкӀэ лофшӀагъэу ялӀэхэр кызыфӀагъагъэх.

АР-м и Лышхъэ ипресс-кьулыку

Бэдзэогъум и 8-р – унагъом, шүлэгъум, шыпкъэныгъэм я Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!

Тичыплэгъу лъаплэхэр!

Унагъом, шүлэгъум, шыпкъэныгъэм я МафэкIэ тышъуфэгущо!

Хэтрэ цыфыи обществоми ящылэныгъэкIэ унагъом мэхъанэшхо зэрир мы урысые мэфэкI шлагъом кыхэщы. Цыфыгъэ шэпхэ дахэхэм – шүлэгъум, гукIэгъум, шыпкъагъэм узарарыгъозэн, лъытэныгъэ нэмыкIхэм зерафыуилэн фаем итамыгъэу ар щыт.

Унагъор къэралыгъомрэ обществомрэ альапс. Сабыим апэрэ лъэбэкъухэр зидзыхэрэм кышыублагъэу унагъоу кызырыхъухагъэм, игупсэ цыфхэу къэшлэкIыгъэхэм, кIэгъэкъон пытэу сыдигъуи илэштхэм яфэмэ-бжымэ кытырехэ. Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиним зэрэхи-гъэунэфыкIыгъэу, пшэрыл шъхалэу унагъом илэр сабыихэр дунаим кытыригъэхонхэр, ыплунхэр, лIэужхэр лъыгъэкIотэнхэр ары.

Унэгъо кIоцIым щапIурэ сабыим хэбзэшхо, нэхъоу, Iэдэбэу ащ илхэр зыпкырещэх, и Хэгъэгу шү ылъэгъоу къэтэджи. Унагъом бэкIэ елпытыгъ кытIкIэхъухэр лIэужхэм плуныгъэу агъотыштыр, щылэныгъэ гъогу пхыра-щыштыр. Урысыем итарихъ, икультурэ бай алэкIэзыгъахэрэр, лъапкъым игушъхэлэжыгъэ, тыхэгъэгу щэгъэлэплэрэ хэбзэ шлагъохэр къэзыухъумэ-

рэр, лIэуж зэфэшъхэафхэр зэзыпхырэр унагъор ары.

Тичыплэгъу лъаплэхэр! Къэралыгъом и Президент иунашъокIэ мы илъэсыр унагъом и Илъэсэу агъэнэфагъ. Iофтхьабзэу мыгъэ зэрэхъаштыр унагъом игъэпытэн, сабыибэ зэрыс унагъом нахыбэу Iэпылэгъу егъэгъотыгъэным зэ-рафэлорышлэштхэм тыхыгъэ тель.

Адыгеим ис унагъохэм тыгу кыддэлэу тафэлъало насыпыр, хъярыр, шүлэгъур къабэкIэу щылэнхэу, ялофхэр дэгъоу зэпыфэнхэу! КIэлэцIыкIу щхы макъэр ренэу шъуиунэхэм ащылунэу, мамырныгъэрэ зэгурылоныгъэрэ арылпынэу шъуфэтэл!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу, Урысые политическэ партией «Единэ Россия» и Адыгэ шьолпыр къутамэ и Секретарэу КЪУМПИЛ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет - Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЭР

ЛIэшIэгъуныкIо гъогу кыызэдакIугъ

Шэуджэн районим ит къуаджэу Къэбыхъаблэ щыщ Даур зэшъхэгъусэхэу Нурбыйрэ Щаймэтрэ унэгъо дахэ зэдашлагъ. Къыныри тхьагъори зэдагощызэ илъэс 50-м щылэныгъэ гъогу ахэр зэдытетых.

ЛIэшIэгъуныкIом узэкIыгъуныр насыпгъэшхоу ыкIи IофшIэгъэшхоу щыт. ШъхэкIэфэныгъэ-лъытэныгъэ шэн-хэбзэ дахэ унагъом щызэрэхэ. Даурхэм яунагъо нахыкIэу исхэр нахыжъхэм яупчIыжы. Нысэу къахэхъагъэхэм унагъом имэхъанэ зэхашыкIы, унэгъо унашъор ащ рахырэн.

Унагъор зэрэбаир былымыр арэн, ащ щапIурэ цыфхэр ары. Зэшъхэгъусэхэм Тхьэм къарипэси нэгъырищэу зэдаплугъэм шлукIэ ягугъу арагъэшын алъэкIыгъ.

ЯкIэлэ нахыжъэу Айтэч юридическэ сэнэхъатыр Налшык щызэригъэгъотыгъ. МыекIопэ прокуратурэм, следственнэ комитетым полковникэу ащылэжъагъ. Джырэ уахтэм адвокатэу мэлэжэ. Ащ ишъхэгъусэу Беллэ ХьакIэцIыкIумэ япху. «Ситорт» зыфилорэ IэшIу-лушIуш цехыр егъэлажэ. Ахэм сабыиплI зэдаплу: Астемир, Эльдар, Алий, Зара. Астемир ятэ илIэуж рэкIо. Унагъор зэгурыложъэу мэлсэу.

Япшъашъэу Ларисэ Джаджэ дэт казначействэм щэлажэ, ащ ишъхэгъусэу Чыржын Мурат хьакъулахъ къулыкъум хэт.. ЯлфыгъитIоу Адамрэ Эль-

даррэ зэдэлужхэу зэдаплух. Ларисэ ицIыфыгъэ бэмэ ашIэ, пшы-гуашэхэм лъытэныгъэ афешIы, зегурэлэх.

ЯкIэлэ нахыкIэу Айдэмыр майор, хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ Министерствэм щэлажэ, сабыищ иI: Джантэмыр, Долэт, Дисана. Ишъхэгъусэу Иринэ сабыихэр еплух. Айдэмыр хэбзэ IофшIэн закIоп, шьофи, губгъуи, былымхъуни, чэтхъуни чанэу зэшлуехы.

Нурбый илъэс 73-рэ ыныбжъ нахъмышIэми, ащ фэдиз ептыштэп, дэгъоу кыызэтенагъ. Иакъыл куоу, игушIэ чанэу, сэмэркъэу дахэ зыхэлъ цыф. Чыгулэжъ, былымхэр, щагубзыухэр ехъух. УФ-м имэкъумэщ хызмэтшIапIэхэм ыкIи имэкъумэщ кооперативхэм я Ассоциацие имедалэу «Урысыем изаслуженнэ фермер» зыфилорэр гъатхэм Москва шыкIогъэ зэхэхэм кышыратыжыгъ. Непэрэ мафэмкIэ мэкъумэщ хызмэтшIапIэм иунаеу чIыгу гектари 150-рэ елэжы. Коцыр, натрыфыр, тыгъэгъазэр, хьыр-быдзыр къегъэкIых. Былымхъуни чэтхъуни апыл. Мы IофшIэным зэрэбынэу хэщэгъ - шъхэгъусэр бухгалтер, ыкIохэу Айтэчи, Айдэмыри, ыпхъоу Лариси, икIорэлъфхэри кыдэлэх.

- Цыфым итарихъ къат-къатэу зэхэлъ. ИцIыкIугъом ны-тымэ яхабзэ тетэу мэлсэу, иныбжыкIэгъум ишъхэгъусэу унагъо дешIэ. НахыжыиIо хъумэ, лъфыгъэхэм яплун-гъэсэн иуахтэ афегъэхы. Щылэныгъэм ичэзыу нахъ лъагэм тынэсыгъ, жышъхъэ тхьагъо тIэу типхорэлъф-кIорэлъфмэ, тыпсаумэ, янасып тлэгъунэу, - ылуагъ Нурбый.

Унагъом ыльапсэ пытэу бзылфыгъэр кIэт. Щаймэт ныбжыкIэу лIакъом кыхэхъагъ. Бзылфыгъэ зэкIуж дахэу, Iушэу, губзыгъэу чылэм шашIэ. Ымакъэ Iэтыгъэу е губжыгъэу цыф игугъу ышIыгъэп. Ар къуаджэу Блащэпсынэ щыщ, КIарэмэ япху.

Унэгъо зэгурыложыым ыльапсэ зыщыдгъэгъозагъ, бысымгуащэм гушIыгъу тыфэхугъ.

- Илъэс 19 нахъ сымыныбжъэу унагъо сыхагъ. Хэтрэ бзылфыгъи кызышъхъугъэ, игъо къэсмэ, зыщапIугъэ унагъор ебгынэ, нэмыкI лIакъо хэхэ. Ащ шэн-хабзэу илIыр шъхъафы, о узэсагъэм фэдэп. СыздэкIуакIэм сятэ кысылуагъ: «УзщапIугъэ унагъом ишэн-хабзэ щыбгъэзыенышъ, Даур лIакъом ихабзэ зепхъашт». Сятэ кысыфигъэпытагъэм зы нэгъэуплэ-

плэгъукIи сыдэхыгъэп. Пшы-гуашэхэм сакIэрымысыгъэми, ашъхэ сыдагъэсэнэу синасып кыхыгъы. Амал зэриэкIэ нэгъыритIум тилорэ-тишIэрэ зэхэлъэу щылэныгъэ гъогу лIэшIэгъуныкIом тыкырэкIо, анахъ тын лъапIэу тилэр тильфыгъэхэр ары, - кьелуатэ Щаймэт.

Унэгъо пстэуи зыгорэ къарэхъухэ. Къыни, хъяри ифэшъуашэу унагъом зэдилэтышъуныр насыпыгъ.

- Унагъом илI фэбагъэр, гупсэфыныгъэр, зыкIыныгъэр бгъэпытэхэмэ, исхэр зэфэщагъэхэ мэху. Хульфыгъэр унагъом ышъхъэу зэрэщытыр, ащ шъхэкIафэ фэпшIын зэрэфаер, апэрэ упчIэжъэгъоу зэрэщытыр тильфыгъэхэм агурисэгъало. Тым ишынагъо кIалэхэм дэгъоу зэхашIэ, гъогу занкIэ рыкIонхэмкIэ гъунэ алъефы. Ным ыпшъэ ифэрэр бэ: IофшIэным кышгъэгъэжъагъэу гыкIэни, тхьакIэни, пшэрыхъани. Ау ахэр къынхэп унэгъо кIоцI хабзэу щылэхэр зэхэуытагъэу бгъэцIкIэнхэр ары Iофыр, - кылуагъ Щаймэт.

Нысэ нахыжъэу Бэлэ ипшырэ игуащэрэ шъхэкIэфэныгъэу афырилэр кыгъэшыпкъэжъэу кылуагъ: «Даур лIакъом сыкызыхэхъагъэр илъэс 24-рэ хугъэшъ, тинахыжъхэм амакъэ Iэтыгъэу зэдэгущылагъэхэу зэхэсыгъэп. Сигуащэ фэдэу бзылфыгъэ Iуш сырихылагъэп. Насыпыгъэу сэлъытэ ащ фэдэ цыф IушитIум къатекIыгъэ шъхэгъусэм щылэныгъэ гъогу кыызэрэдэскIурэр. Шэн-хэбзэшIухэр зыщызэрэхъэрэ унагъом Iо илIыштэп».

Нысэ нахыкIэу Иринэ унагъом фэгъэхыгъэу кылуагъ: «Бзылфыгъэр унагъо зыхэкIэ, зыхэхъагъэм щыщ мэху. Даур лIакъом упчIэжъэгъоу ялэр сипш ары. Ащ цыфмэ Iэпылэгъоу аригъэкIырэр гъунэнч. ЕгъашIэм игугъу ышIырэн, ау кыфэразэр бэ. Сабыищэу силэр сипш-сигуащэхэм кыздаплугъ. Унагъор пытэным ащ ялахышхо хэлъ».

Зэшъхэгъусэхэм пхорэлъф-кIорэлъфи 9 яI. Ахэр ары яжышъхэ къафэ-зыгъэдахэрэр, къафэзыгъэнэфырэр. Нэнэжъ-тэтэжъхэм яцIыфышъхэ бэу хахъо ашIоигъу, ахэм янасып къальэгъунэу мэгугъэх.

Унагъор зэзышхырэр, щызыгъалэрэр шүлэгъоу, зэгурыло-зэфэсакыжъэу илIыр ары. Унагъо пэпч хэбзэ-унэшъо гъэнэфагъэ иI. Iорэ шIэрэ зэрымылэу, зэгурылоныгъэр зыльапсэм ини цыкIуи зэфэдэу щэгупсэфы ыкIи дахэу зеушху. Унагъом ищылакIэ лъэныкъуабэкIэ зыгъэпытэрэр нысэу къахэхъэхэрэр ары. Даурхэм яныситIу ащкIэ щысэтэхыплэх.

Мы унагъор «дышъэ унагъу» зымылон гъунэгъу чылэгъуищым къадэкIыштэп.

ЛЪЭПШЪЫКЪО Фатим.

Сурэтыр: унагъом ихъарзынэщ.

Еджэркѣое Виктор

Журналист сэнэхатыр гѣшлѣоны. Кѣбарыр кыздиклыштыр умышлѣзѣ, зигугѣ кѣпшынышѣ, цыфхѣм ябгѣшлѣнѣу узфае горѣм уемыжагѣу, зыфѣмыгѣхѣзырыгѣу урихѣылѣн ылѣкышѣт.

Кѣлѣу Саратов телевизионнѣ фестивалѣу мѣкѣуогѣм и 26 — 29-м шылагѣм сыхѣлѣжѣнѣу сыклогѣагѣ. Аш сѣзѣрѣ-шылѣм икѣбар социальнѣ нѣклубѣом кызгѣхѣагѣти, кѣуаджѣу Еджэркѣуае игѣлорышлѣклоу Брафтѣ Руслѣан телефонкѣ кѣысфѣтеуагѣ ыкли ячѣгогѣу икѣбар кѣысилѣуагѣ. Тимылѣпкѣэгѣоу адыгабзѣ зышлѣхѣрѣм афѣгѣхѣыгѣ телекѣэтынѣу «Бзѣ лѣе шылѣп» зыфилорѣр зѣрѣзгѣхѣазырырѣр ешлѣти, Еджэркѣуае кѣышыхѣугѣ Виктор Апситис игугѣу кѣысфишыгѣ. Ар Саратов илѣс 45-рѣ хѣугѣу зѣрѣдѣсыр ыкли кѣызшыхѣугѣ кѣуаджѣм адыгабзѣу шызѣригѣшлѣагѣр зѣрѣшымыгѣупшагѣр кѣысфилотагѣ. Аш фѣдѣ зѣхѣсхѣыгѣу блѣзгѣкына?! Кѣэтын тѣсхѣныр, зыгорѣм зѣдѣгушылѣгѣу дѣсшыныр симурадхѣм ахѣмытыгѣми, уахѣтѣ кѣыхѣзгѣкыли, Виктор телефонкѣ сѣдѣгушылагѣ ыкли тызѣлѣкѣнѣу плѣлѣр дѣзгѣнѣфагѣ. Шѣыпкѣу кѣэслон, ымакѣ джыри телефонкѣ зѣхѣсхѣыгѣ кѣодѣуе шытыгѣ нѣмылѣми, мыдѣ зы еджэркѣое адыгѣ клѣлѣ горѣм сѣдѣгушылѣу кѣысшлѣшыгѣ.

Янѣ урыс, ятѣ латыш, ежыыр ыгукѣлѣ адыг

Саратов сыкѣыздѣкыжышѣт мафѣм тызѣлѣкѣгѣу тѣтыубытагѣ. Мѣшлокукѣ сыкѣэкложыныѣу шытыгѣэти, вокзалым кѣэклолѣгѣагѣмѣ дѣгѣугѣу Виктор зѣсѣлом, игуапѣу кѣызѣрѣлухѣашѣыр, ары паклошѣ, а чѣлѣм итучан зѣрѣшытыр кѣылуагѣ. Аш дѣжыым кѣызгурылуагѣ — зѣклѣ зѣпыфѣшѣт ыкли мы лѣыр кѣзгѣгѣушылѣным пае Саратов сыкѣэкложѣнкыли хѣун.

«Уимафѣ шѣу, Светлан. Сѣры Еджэркѣуае шыщ Викторыр», — вокзал лѣпѣм кѣышысѣажѣшѣгѣ нѣгуф-гушлѣбзѣу лѣыр кѣыспѣгушлѣатѣзѣ кѣыспѣгѣокыгѣ, гуапѣ кѣысфѣхѣугѣ кѣэгѣгѣ лѣрамыр кѣысфѣшѣи. «Хѣхѣаки хѣкыли ешлѣ мыш» — апѣрѣ гушѣсѣу шѣхѣм кѣѣтаджѣ.

«Виктор, опсѣу, сигуап узѣрѣсшлѣагѣр, узѣрѣспѣгѣурѣр, мырѣушѣтѣу Саратов сыкѣэклуагѣу адыгабзѣклѣ гушѣлѣрѣ урысылѣ сылѣкѣныр сшлѣныѣп. Сѣдѣушѣтѣу Еджэркѣуае укѣышыхѣунѣу хѣугѣа? Сѣдѣушѣтѣу Саратовѣ укѣыдѣфагѣа?» — упчлѣхѣр зѣпымыоу тѣсѣтакѣох лѣым.

«Сѣ сѣнѣ урыс, Филатовхѣм илѣакѣоклѣ ашыщ. Джыри цыклоу, Хѣгѣгу зѣошхом илѣхѣан, янѣрѣ ятѣрѣ, ыш, ышыпхѣу игѣусѣхѣу Липѣцкѣ хѣкум нѣмыцхѣр кѣызѣхѣхѣм кѣыдашыхи, нахѣ зышырѣхѣат чѣлѣлѣм кѣагѣэкошѣыгѣагѣх. Кѣыздашѣгѣагѣхѣр Еджэркѣуай. Сѣтѣ Латвиѣм шыщ, Совет зѣманым зѣклѣми тызѣхѣтыгѣзѣба, Сталиным даригѣэщѣгѣхѣм ашышыгѣ, хѣапсым дѣфѣгѣагѣ, кѣыздѣкыжыым, иныбдѣжѣу Еджэркѣуае дѣсыгѣэти, аш чѣлѣм кѣыздишѣгѣагѣ. Джаушѣтѣу сѣнѣ ылѣгѣуи, кѣзѣрѣшѣагѣх ыкли унагѣо адыгѣ чѣлѣм шызѣдашлѣагѣ. Нѣбгыришѣу тырѣлагѣ, сѣры ыкли сшыпхѣуитѣу. Ахѣм языр джы непѣ Ригѣ шѣпсѣу, зыр — Курганинскѣ дѣс».

«Адѣ, ахѣм ашлѣ адыгабзѣ?» — сѣупчѣлы Виктор.

«Ашлѣшѣтыгѣ, ау сѣ зѣрѣзгѣѣфѣдѣрѣм фѣдѣу ахѣм агѣѣфѣдѣрѣп, нахѣ алѣклѣзыгѣ. Сѣ зы илѣс кѣыхѣкылѣрѣп Адыгѣим сымыклоу, сичѣлѣ гупсѣ сѣдѣмыхѣу. Кѣыздѣджагѣхѣр сѣугѣоих, мѣфѣклѣхѣр сикѣоджѣгѣухѣм адѣсѣлѣты, ягуклаѣхѣри адѣсѣгошѣи. Гурыт еджаплѣр чѣлѣм кѣы-

Тѣшѣу С. икѣарзынѣшѣ

Тыбзѣ хѣлѣ хабзѣр, адыгабзѣклѣ огушѣлѣмѣ, адыгѣ кѣуаджѣ ушѣ-плѣгѣмѣ, унѣмыклѣ лѣпкѣми, адыгѣхѣм яфѣмѣ-бѣжымы кѣыптырихѣашѣт.

шысыухыгѣ, нѣужым дѣзм кѣулыкѣу шысхѣынѣу сыкѣлуагѣ, етлѣнѣ аш сыкѣыхани, илѣс заулѣрѣ сыхѣтыгѣ. Саратов шыщ пшѣашѣ шѣхѣэгѣусѣ сфѣхѣуи, мы кѣалѣм сыкѣэкошѣыгѣ. Клѣлѣрѣ пшѣашѣрѣ сѣлѣ. Дѣзм сыкѣыхѣкыжыыгѣу непѣ шѣф-шѣжыныым сыхѣт. Я 90-рѣ илѣсхѣм бѣдзѣр зѣфѣшытыклѣу тызхѣхѣагѣм зыдѣзгѣшѣтагѣ, тучан заулѣ Саратов кѣышызѣлѣусхыгѣу, ахѣр сѣгѣзѣлажѣх. Мары зыр мы вокзалым хѣт, гѣогу тѣхѣажѣхѣрѣм кѣашѣхѣапѣшѣт хѣап-шыпхѣр, гѣомылѣхѣр, псыхѣр сѣшѣх», — икѣбархѣр игуапѣу Виктор кыдѣдошѣых. Аш фѣдизым сѣплѣышѣ, ынѣгу шѣхѣлѣ маклѣр текылѣрѣп. Мѣгушлѣ Адыгѣ Рѣспублѣкѣм кыкыгѣ цыфым зѣрѣлуклагѣм, адыгабзѣр зѣрѣзѣхѣхѣрѣм, зѣрѣгушѣлѣшѣурѣм апаѣ.

«Сѣ сыурысѣу е сылатышѣу кѣысфалорѣп. Сыадыгѣу зысѣлѣытѣжыы. Укѣызшѣлѣфыгѣ чѣлѣлѣр зѣклѣми анахѣ лѣшу, анахѣ дах, гум фабѣу илѣ. Дунаир бѣрѣ кѣэскылуагѣ, ау Еджэркѣуае зыпѣсшѣын сапѣ кыкыгѣгѣп. Лабѣ нахѣ псыхѣо гохѣ слѣэгѣугѣп. Тыцѣклоу аш зызѣрѣшѣдѣгѣпскышѣтыгѣр, тиныбдѣжѣгѣухѣмклѣ тызѣрѣзѣхѣтыгѣхѣр, футбол хѣаблѣм тызѣрѣшѣшлѣшѣтыгѣр — а зѣпсѣтѣур зыпѣсшѣын былым шылѣп. Сычыжѣми, Еджэркѣуае сылѣэллѣэ зѣпыт. Джы Интернетым зѣклѣ кыбгѣотѣшѣт. Мары бѣмышлѣу сиклѣлѣ кѣысилѣуагѣ еджэркѣуаехѣм янѣклубгѣо дѣхѣаплѣр зѣрагѣзѣклѣрѣклагѣр рилѣэгѣуагѣу. Ар джы сыклоу сынѣтѣлѣкѣ сѣлѣэгѣуфѣ сшѣлуабѣ дашлѣ».

Зѣхѣсхѣхѣрѣм сѣри сагѣэгѣушлѣ. Тхѣа-

гѣоба мыш фѣдѣу уимылѣпкѣэгѣм о уилѣпкѣ уасѣ зѣрѣфѣшлѣрѣр?! Уѣгѣасѣ аш, уѣгѣгушѣо, пѣиз хѣгѣахѣо.

«Еджэркѣуае шыщ ныбжыкѣлѣхѣр Саратов шѣдѣжѣнѣу кѣаклохѣу мѣхѣу. Ахѣм сыналѣ атѣсѣгѣэты. Мары юридѣческѣ академиѣм шѣдѣжагѣу Пшыгѣонмѣ япшѣашѣ тыгѣуасѣ мѣшлокум изгѣтѣысхѣажыи, згѣэклѣтѣжыыгѣ. Цыфшлѣагѣохѣм саплѣгѣ, адыгѣхѣм яхабзѣхѣр, яшѣнхѣр дахѣх. Нахѣжыым шѣхѣэклафѣу фашлѣрѣр, бзылѣфыгѣхѣр зѣрагѣашлѣохѣрѣр, шѣырытхѣу, намыс ахѣлѣу пшѣашѣхѣр зѣраплѣхѣрѣр — бѣ шлѣу, дѣгѣоу ахѣлѣыр. Кѣысшѣклѣ аш фѣдѣ зѣфѣшытыклѣхѣр, шѣыпкѣу кѣэплѣшѣтѣ», — гупшысѣ чыжѣхѣм ахѣхѣз тигушѣлѣгѣу. Ары пѣпчѣ зы хѣугѣзѣшлѣагѣ горѣ ыгу кѣэклѣжыы.

«Сыздѣджагѣхѣр, тѣзыгѣэдѣжагѣхѣр сшыгѣупшѣхѣрѣп. Мары дѣа Брафтѣ Руслѣанѣу сигугѣу кѣыпфѣзышыгѣм ятѣу Кѣэралбый тыригѣаджѣшѣтыгѣ. Физкультѣурѣм тыфигѣасѣшѣтыгѣ. Аш фѣдѣ

цыф зафэ, актылрэ щэлагъэрэ зилэу сапэ сэ зи кыфагъэп. Футболыр, волейболыр шлу тигъэлъэгъугъ, спортым типигъэлъыгъ. Ащ зэхыщэгъэ купым сыхэтыгъ, зэнэкъокъухэм тахэлажъэ зыхъуклэ апэрэ чыплэхэр кыдэтхызыпытыгъ».

«Адэ, Саратов уесагъа? Сыд фэд мыщ дэль щылаклэр?»

«Саратов къэлэжъ, архитектурэм исаугъэтэу алытэрэ унэжъхэр бэу дэ-тых. Псыху инэу Волгэ клэрыс, ау, къэслагъэба, ар си Лабэ пэсшынэп. Илъэс 45-рэ хъугъэу мыщ сыщэпсэу, уемысэу тыдэ уклон, зезгъэсагъ. Бэ спэклэкыгъэри, ау слъакъо сытетын сэлъэкы, «шыкур» ащ пае сэлэ. Непэ сэ амалэу силэри, гъашлэм пытэу сыхэтэу, сигъогу зафэу сызэрэрыклорэри джа Еджэркуае сызэригъэсагъэм ихъа-тыр».

Виктор мэкъэгъэу зыфэсэшым, ичылэгъухэм къалъэгъугъ. Икласс исыгъэхэри, игъунэгъухэри нэужым кысфэ-тхагъэх. Цыф хьалэлэу, бэрэчэтэу зэрэщытыр, кызыкылоклэ ямэфэкл шьып-къэм зэрэфэдэр, зэриугъоихэрэр, гукъэ-кыжъхэр къалытэу зэрэзэхэсхэрэр, чылэм зыгорэ ищыклагъэмэ, кыдэлэ-пылэным зэрэфэхъазырыр кысалауагъ.

«Сэ етлани, Светлан, адыгэ шхынхэр лъэшэу сикласэх. Тихъэблэ шъуэхэм агъажъэщтыгъэ щэлэмэ стырхэр, хьалыжъохэр, щыпс-пластэу аушъэрыхъэ-щтыгъэхэр... ахэм амэ джы кызнэсы-гъэм спэ ит. Сыкызыкылоклэ адыгэ шхынхэмклэ зысфэгъэхэкырэп. Бжы-ныфщыгъур, адыгэ къуаер кыздэсэщэ Саратов. Ситучанхэм ащысщэуи мэхъу».

«Адэ, адыгэхэм яхабзэхэр угу къэ-кыжъха? Гушылэм пае, нысасэхэм уахэлажъэу хъуштыгъа?» — сеупчы.

«Сахэмылажъэу хъуна? Нысэр щагум кыыздасэклэ, унэм ныо исмэ, ар зэрэжъэжъыщтыгъэр къэсэшлэжы дэ-гъоу. Ащ ихъап-щыпхэр рихъыжъэжы-щтыгъэх ыкли ылыгъыгъэ дзыом лэшлу горэхэр илгыгъэх, ар клалэхэмклэ зэтхыщтыгъ. Ахэр зэклэ къэсэшлэжы, нысасэ зэрыт унэм быракъхэр пальэ-щтыгъэх, адыгэ джэгум сыкышыуджэуи кыхэкылыщтыгъэ. Саратов, кло, адыгэ мэкъамэ хъатэу шызэхэпхыщтэп, ау «Лезгинкэр» нахь ашлэш, зы Кавказ кафе горэм ар кышчырагъало, ащ бэрэ сычлахъэу мэхъу, «сытерэлъади сыкээр-рэшъуа» слоу слъэхэр слэклэклэу кы-хэкы».

Еджэркуае зэричылэ гупсэр, Ады-геим зэрицыфыр Виктор къэгущылэфэ бэрэ кылауагъ. Мы лым пае джыри зы упчлэ гъэшлэгъон кысатыгъ. Кысэзы-тыгъэр Бытырбыф щыпсэурэ врач, ащ фэгъэхыгъэуи бэмышлэу телекэтын тесхыгъ, ыцлэр Мамыжэ Эльдар, адэбз узхэмклэ гупчэу Петровым ыцлэ зыхы-рэм Иоф щешлэ. Бэмэ уарегъэгупшысэ Эльдар иупчлэ: «Адыгабзэ зэришлэрэм адыгэ хабзэ, адыгэ зеклауаклэ хильхъагъа Виктор? Бзэм хабзэр кыдаклоу зэ-ралорэр шъыпкъа?»

Теубытагъэу къэсложьущт: шъыпкъэ. Сигущылэ ищысэу кыхэзгъэхъон. Тизэдэ-гушылэгъу тыухи, тетхыщтыри тетхи, сэри сигъогууанэ сызытехъажыщт уахътэр кызысэм, Виктор Аписитис мэшлокум сыкырищлэжы, силальмэкъхэм ащыщ сынимыгъэсэу, купем кырихъагъэх. Гъогу гъомылэ лальмэкыи кыгъэхъазы-рыгъэу къагуигъэуцауагъ. Тыбзэ хэль хабзэр, адыгабзэклэ огушылэмэ, адыгэ къуаджэ уцаплугъэмэ, унэмыкл лъэпкы-ми, адыгэхэм яфэмэ-бжымы кыпты-рихъащт.

«Шышъхъэум и 8-м Адыгеим сыкэ-клошт. Сшыпхъу кызыхъугъэ мафэу ар щыт. Ащ ыдэжъ сыкэклошт. Сянэ-сятэхэ-ми якъашхъэ сашъхъарыхъащт. Си-ныбджэгъухэм салуклэщт, садышысщт. Сежэ а мафэр къэсыфэ», — кыхегъэ-щы Виктор.

«Къеблагъ, Еджэркуе клалэу Виктор! Адыгеир кызожэщт!»

ТИШЪУ Светлан.

Адыгеим изаслуженнэ журналист.

Иофшлэгъу лъэхъаныклэр жъотыщт

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ лъэпкъ ансамблэу «Налмэсым» иофшлэгъу лъэхъан ыухыгъ, кылэжыгъэ гъэпсэфыгъо уахътэр ригъэжъагъ.

«Налмэсым» илъэс псаум Иоф зы-дишлэгъэ хореографическэ спектаклэу «Адыгэ нысэщэ джэгъу» зыфилоу кы-гъэлъэгъуагъэр культурнэ хъугъэ-шлэгъэ ин хъугъэ.

Сыхъатрэ ныкърэ клорэ хореогра-фическэ спектаклым адыгэ джэгур игъэклотыгъэу кышыгъэлъэгъуагъ. Нысэр кызыращэрэр, унэм зэрэра-щэрэр, джэгъу зешаклэр ащ хэхагъэх. Къэгъэлъэгъоным ямышыклэу агъэпсыгъ, адыгэ мэкъамэр агъэлугъ. Къэгъэлъэгъоным еплыхэрэм лъэшэу ар ашлэ-гъэшлэгъоныгъ. Иофшлэгъаклэм «Налмэ-сыр» анахь шъошэ лъагэм нэсэу ылэ-тыгъ, ансамблым илэпэлэсэныгъэ ишыхъат ар хъугъэ.

Лъэпкъ шэн-хабзэхэм зягъэужыжы-гъэным, плуныгъэ тэрэз ныбжыклэхэм

ахэлъыным мыщ фэдэ Иофхъабзэхэр афэлажъэ.

Купым ихудожественнэ пашэу ыкли ибалетмейстер шъхъалэу, Урысыем, Абхъазым, Пшызэ шъолъыр язаслужен-нэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Хъоджэе Аслъан кылауагъ:

— Анахь Иофхъабзэ инэу тапэклэ илпыр Москва, Кремлым, тикъэгъэлъэгъонэу шыклоштым изыфэгъэхъазырын. Лъэпкъ искусствэр хэгъэгум нахышлоу щалэным фэшл тапэкли нэмыкл концерт-хэр зэхэтэщтых. Бжыхъэм Урысыем ишъолпыр 18-мэ ташылэщт. Сыбыр тынэ-сыщт. Къашъохэм ягъэхъазырын игъэ-клотыгъэу тыдэлажъэ. Шэклогъум и 17-м «Налмэс-налкътэр мэжыу» зыфилорэ концертыр Мыекъуапэ кышчыдгъэлъэгъошт. Еплы зышлоигъохэр къэтэгъэ-

благъэх. Жъымрэ клэмрэ зэклоу зэзыпхы-рэ Иофхъабзэу ар дгъэпсыгъэ, гъэшлэгъонэу реклокыщтэу тэгугъэ.

Мэлылфэгъум и 5-м, 2025-рэ илъэ-сым Москва къэгъэлъэгъонэу шыклоштым ижырэ къашъохэм къащегъэжъагъэу джырэ уахътэм нэсэу ансамблым кы-шыхэрэр зэхэпхъагъэхэу кышагъэ-лъэгъошт. Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо симфоническэ оркестрэ ащ игъусэщт.

«Налмэсым» икъашъохэм искусствэм ибаныгъэ кыралотыкы, алэты, лъэпкъ зэфэшъхъафхэм альагъэлэсы.

**ЛЪЭПШЪЫКЪО
Фатим.**

Сурэтыр: «Адыгэ макъэм» ихъар-зынэщ.

Бэдзэогъум и 8-м БАМ-р загъэпсыгъэр илэс 50 мэхъу

Лъэпкъхэм зэдыряунай

Байкало-Амурскэ гьогушхор СССР-м имызакъоу, дунаим итарихь анахь псэолъэ инэу хэтхэм ащыщ.

Лэшлэгъуныкьо мэфэклър хэзыгъэунэфыклърэ БАМ-м тарихь гьогушхо кыкълугъ. Ар непэ кызнэсыгъэм советскэ народым лофшлэнымклэ лыхъужьныгъэу зэрихъагъэм итамыгъ ыкли кьэралыгъом экономическэ хэхъоныгъэ ышлынымклэ стратегическэ мэхъанэшхо ил.

Чычлэгъ байныгъэхэм яклурэ гьогур

Кьэралыгъом пэудзыгъэ шьолъырхэм, ащ даклоу чычлэгъ байныгъэхэр кызыщычлахырэ чыплэхэм яклун мэшлоку гьогушыгъэныр зэрищыклагъэм тегушылэнхэу зырагъэжыгъагъэр я XIX-рэ лэшлэгъум икълухыр (1887-рэ илэс) ары. 1926-рэ илэсым ар зыпхырыкълышт чыплэхэр агъэнэфэгъэх, ащ дэжым а гьогум «БАМ» алуи еджагъэх. Илэсиц тешлагъэу апэрэ рельсхэр агъэтыллыгъэх, 1937-рэ илэсым БАМ-рэ Транссибирскэ мэшлоку гьогумрэ зэзыпхыштхэ рыкълуапэхэр шылэхэ хуэгъэ.

Апэ лофышлэ кълучлэхэр зэрымыхуэхэрэм фэшл псэолъэшыным ГУЛАГ-м пшэдэклъжы шызыхыштыгъэ нэбгыришъэ пчъагъэ хагъэлажыащтыгъ. Лофшлэныр зэрэкыныгъэм, псэуклэ амалэу шылагъэхэр зэрэхылылагъэхэм кьахэклъклэ, бэхэм ядунай ахъожыштыгъ. Нэужым, 1974-рэ илэсым имэлылфэгъу БАМ-р Всесоюзнэ ударнэ комсомольскэ псэолышынклэ макъэ агъэлугъ. Мы хуэгъэ-шлагъэр мэшлоку гьогум итарихьклэ кьэгъэзаплэ хуэгъэ ыкли игъэпсын иублаплэу официалънэу алытагъ.

СССР-м хэхъэрэ республикэхэм зэкълэми кьарыкълыгъэ ныбжыкълэ мин пчъагъэ БАМ-м клочтыгъ. Чыылэм, щтыргъуклым, гьогу шымылэм хэтхэу лоф ашлэщтыгъ. Сьд фэдэрэ кыныгъуи комсомольцэхэр кымыгъаштэхэу мэшлоку гьогу километришъэ пчъагъэр агъэтыллын ыкли инфраструктурэм ипсэуалъэхэр агъэпсынхэ альэкълыгъ. 1989-рэ илэсым гьогушхор игъэпсэолъэн мэфэкл шыклэм тетэу атлупыгъ.

Имэхъан, иинагъ

Советскэ Союзымклэ БАМ-м ишлын мэхъанэшхо илагъ. Шомыкълэ, пцълыкълэ, дышъэклэ бай Якутскэрэ Транссибирскэ гьогумрэ ащ зэрипхынхэу шытыгъ. Сыбыр ыкли Кьохъэплэ Чыжъэм япромышленность, ямэкъу-мэщ, яэкономикэ хэхъоныгъэ ышлынымклэ логистическэ псэолъа-клэм ишлуагъэ кьэклауагъ. Кьэралыгъом икьэухъумэнклэ БАМ-м мэхъанэшхо ил.

Анцокъо Ирин

Инженер псэолъэшлыгъэ инклэ альытэрэм игъэпсын нэбгырэ миллионитлум ехъу хэлэжыагъ, 1991-рэ илэсым шылэгъэ уасэхэмклэ кьэплъытэмэ, ащ ишлын сомэ миллиард 18 фэдиз халъхыагъ.

Псэолъэшлэхэм анахь кьин зыпалъэгъуагъэр БАМ-м игупчэ лахъ, сыда плэмэ ар анахь зыщычылэ ыкли игеологическэ гъэпсыклэклэ пэрыохъубэ зыщырихыплэхэрэ чыплэу шыт. Ащ ишлын илэс 12-рэ пыллыгъэх, заухым юуж анахь лофыгъо кызыпкылыгъэ Северомуйскэ чычлэгъ члэкълыплэр 2003-рэ илэсыр ары нылэп кызызэ-луахыгъэр.

Мы уахътэм БАМ-р километрэ 4300-рэ мэхъу, ащ шыщэу километрэ 1000-р чыгур зыкли зыщымыжыурэ районхэм апхырэклы. Гьогушхом Урысыем ишъолъырих кызылэуеуыты: Иркутскэ, Читинскэ, Амурскэ хэхуэхэр, джащ фэдэу, Бурятиер, Якутиер ыкли Хабаровскэ краир. Псыхъо 11-мэ ыкли кьушъхэтхэ 7-мэ ар апхырэклы.

Я XXI-рэ лэшлэгъум

Политическэ ыкли экономическэ зэхъоклыныгъэу 1990-рэ илэсхэм шылагъэхэм ауж кьэралыгъом еплъыклэу БАМ-м

фырилэр нахь кьелыхыгъагъ. Ау джы непэ ар анахь мэхъанэ зилэ транспорт рыкълуапэу кьэралыгъом ил ыкли проценти 100-м нэсэу ушъагъэ. Иамал кызызэрихъэу лоф ешлэ, хылыгъэ тонн миллион пчъагъэ шызэра-щэ, чыдагъэр, газыр, шомыкълър ыкли пхъэр ащ дыхэтых. Етлани Урысыем кьэралыгъуабэ кызыщыпэуцугъэ лъэхъаным ыкли Кьокълыплэм хылыгъэу зэпыращы-рэм ибагъэ елытыгъэу БАМ-м имэхъанэ нахь зыкълылэтыгъ.

Стратегическэ мэхъанэу ащ илэр хабзэм кьыдилыты, игъэ-клотыгъэу зэтырагъэпсыхъа-жыныу фежыагъэх. Рыкълуап-клэхэр ашлынхэу, инфраструктурэу хахъэхэрэм зарагъэу-шомбгъунэу рахъухыагъ. Ащклэ гьогушхом рыкълост пчъагъэм ибагъэ хагъэхъошт. Анахъэу аналэ зытырагъэтыщтыр БАМ-м хэхъэрэ гьогу лахъэу Кьокълыплэ полигоныр ары. Ащ Сыбыррэ Кьохъэплэ Чыжъэмрэ зэрэпых. Проектым кьыдыхэлъытагъэу километри 7 хуэрэ ятлонэрэ Байкальскэ чычлэгъ члэкълыплэр, джащ фэдэу Амур тель авто-мобиль ыкли мэшлокугъогу лъэ-мыджхэу Китаим екълухэрэр ашлыгъэх.

Мэхъанэ зилэ Кьокълыплэ полигоным рыкълорэ пчъагъэр нахъыбэ ашлынм фэшл иамалхэм ахагъэхъогъэнымклэ пшъэры-лпышхохэр Урысыем и Прави-

тельствэ зыфигъэуцужыгъэх. 2024-рэ илэсым ыклэхэм анэс ащ рашэрэр хылыгъэ тонн миллион 180-м нагъэсын фае. А объектум иятлонэрэ гъэцэклэ-жыны 2025-рэ илэсым аухынэу агъэнафэ. 2030-рэ илэсым БАМ-м икълыхыагъэ километрэ 6000-м нагъэсын, хылыгъэ тонн миллион 210-м нэс рашэшъу-нэу ашлын гухэлъ ял.

БАМ-м ишлын хэлэжыагъ

«Лэшлэгъум ипсэолъэшлы-гъэклэ» заджэхэрэ БАМ-м игъэ-псын лъэпкъ зэфэшъхъафьбэмэ яллыкълухэр хэлэжыагъэх. Ахэр зыч-зыпчэгъухэу, алэ зэкълэда-гъэу, зэгурылохэу лэжыагъэх. А лъэхъаным Адыгейм шыщэу БАМ-м игъэпсын хэлэжыагъэ-хэм ащыщ Шъэоцълкълу Руслъан. А лъэхъаным ар Ленинградскэ кьэралыгъо инженернэ мэшло-кугъогу транспорт институтым (джы Петербургскэ университет хуэгъэ) шеджэщтыгъ.

— Институтым сыщеджэ зэхъум, гъэмфэ зыгъэпсэфыгъо-хэм илэс кьэс псэолъэшл от-рядым лоф шытшлэнэу тыкълоч-тыгъ. 1988-рэ илэсым апшъэрэ еджаплэм ипащэхэр кьыса-джэхи, «мастерэу БАМ-м удгъэ-кълочт» кьысагуагъ. Ащ лъэшэу сигъэгушлуагъ, сэщ фэдэу нэб-

гырэ заулэ сигъусагъ. Сессииер игъом дэгъоу зытыштыгъэхэр кьыхахыштыгъ, — **ело ащ.**

Ащ дэжым сигушылэгъу илэс 27-рэ ыныбжыгъ. Сыда плэмэ апшъэрэ еджаплэм ар члэмыхъээз, монтажнэ технику-мыр Краснодар кьыщиухыгъ, дзэм кьулыкълур щыхыгъ, мээз заулэрэ лоф ышлагъ, нэужым апшъэрэ еджаплэм члэхъажыгъ. Илэс еджэгъухэу зэпичыгъэхэм ягукъэкълыж лъаплэу ащ зыди-лыгъхэм ащыщ лъэпкъхэм зэ-дыряунэ псэолъэшлыгъэм илахъ, мыбэм, хилъхъанэу зэрэхъу-гъэр ары.

— Апэ Темыр Байкальскэм тагъэклауагъ. Псыхъоу Байкал инэпкъ тытесыгъ, ар иинагъэклэ кълыхъ дэдэу шыт, непэ реным уеплэу ушысыгъэми, уемызэ-щэу узлэпищэщтыгъ. Палаткэхэм тарылыгъ, тшхыштым тыщагъэ-клагъэп. Ныбжыкълэ купым ты-зэхэтэу, чэфыгъор кьытэбэклэу Темыр Байкальскэ депом лоф шытшлэщтыгъ. Сызхэтыгъэ от-рядым лъэпкъ зэфэшъхъафхэр хахъэщтыгъэх: сирийцэхэр, мон-голхэр, корейцэхэр, кубинцэхэр, нэмыкълэхэри. Тызшылэгъэ илэ-сым ехъулэу инфраструктурэр нахь зэтырагъэпсыхъанэу игъо ифэгъагъэх: гьогухэм ащыщхэр, чычлэгъ члэкълыплэхэр ашлыгъэ-хагъэх. Ащ мэзицэу кьышыс-хыгъэр сэрклэ гукъэкълыж лъаплэу сил, — **хигъэунэфы-кыгъ Руслъан.**

Ныбжымырэ лъэпкъымырэ ямыпхыгъэу, цыф куп хэхы-гъэу бамовцэхэм залытэжыкълэ. Нахъыбэхэм лэшлэгъум ипсэо-лъэшлыгъэ игъэпсын зэрэхэлэ-жыагъэхэр шылэныгъэм ишлу-хъафтынэу алытэ. Тигушылэгъу ащ еплъыклэ гъэнэфэгъэ фырил.

— Сыдыгъоклы мэшлоку гьогушлэм пытэныгъэ афашлэу, мэхъанэ аратэу шытыгъ. Тэри тыстудентыгъ нахь мышлэми, джауштэу кьыддзэекълочтыгъэх: «сыдэу дэгъоу шукъэклауагъа, лэжэклэ лапшъэхэр лъэшэу ти-щыклагъэх, шукъыддэлэпылэщт» кьыталоштыгъ. Ащыщхэр ахъэ-кьагъэхъэным фэшл клочтыгъэх, ау нахъыбэм ащ комсомольскэ екълуакълэ фырылагъ, патриотиз-мэр янэшэнагъ. А лъэхъаным мазэм лэжыапклэу лофшлэплэ кьызырыкълухэм сом 100 — 150-рэ кьащаратыштыгъэмэ, студентхэм мэзищым кьыкълочл сомэ мин фэдиз кьыщыдгъэ-хъэагъ, ар багъэ, — **кьыхы-гъэщыгъ ащ.**

Шъэоцълкълу Руслъан зыгъэ-псэфыгъо мэзищым юуж еджэ-ным пидзэжыгъагъ. Ащ юуж а псэуалъэм ишлын хэлэжыанэу хуэгъэп, а лъэхъаным апшъэрэ еджаплэр кьэзыуххэрэр лофшлэ-плэхэм агъакълочтыгъэх. Ленин-град псэолъэшл гъэлорышлэплэу дэтыгъэхэм ащыщ ежъ лоф ши-шлэнэу хуэгъэ. Илэс пчъагъэу ащ зэрэщылэжъэн фаер зеухым, Адыгейм кьыгъээзжыгъ. Лоф-шлэн зэфэшъхъафхэр ыгъэцэкла-гъэх, джыдэдэм АР-м ипсэулэ фонд игъэфедэн, псэуалъэхэм яшлын лыплъэгъэнымклэ Кьэ-ралыгъо инспекцием и Гъэлоры-шлэплэ ар илофышл.

ИШЪЫНЭ Сусан.

РИА Новости

Адыгеим щыпсэухэрэм афэгъэхьыгъ

АКЪУ

Адыгэ къэралыгъо университетыр шьолъырым ичылпэ къэбар системэ изэхэгъуэуцон дэлажэ.

Шэныгъэ ушэтынхэр шьолъырым зыкышырагъэклокы-хэрэр тыкэзыуцухьэрэ дунаир зыфэдэр ыкIи цыфым ипсауныгъэ къэухъумэгъэным фытегъэпсыхьэгъэ шьыкIэхэр щылэхэмэ гъэунафэгъэныр ары. Стратегическэ проектэу «Адыгеир — псауныгъэм ишьолъыр» ыкIи программэу «Приоритет 2030-рэ» зыфиохэрэм къадыхэлъытагъэу чыплэ къэбар системэр гъэпсыгъэшт, ащ шэныгъэ ушэтынхэу ландшафтхэм яэкологие, инфраструктурэм, социальнэ фэло-фашIэхэу псауныгъэм икызэтегъэнэнкIэ агъэфедэхэрэр, Адыгеим щыпсэухэрэм ящылэкIэ-псэукIэ изытэу социологическэ уплэкIунхэм къагъэлъэгъуагъэхэр щызэхэуытэгъэщтых.

Экологием ыкIи социальнэ лъэныкъохэм, ахэм хэхъоныгъэ ягъэшлыгъэным афэгъэхьыгъэ къэбар-шэныгъэ лъапсэу щылэм елытыгъэу гъэлорышIэн Iофтхьабзэхэр Адыгэ къэралыгъо университетым ишэныгъэлэжхэм рахъухьэх, Москoвскэ къэралыгъо университетэу М. В. Ломоносовым ыцIэ зыхьырэм щылэжьэрэ ялофшIэгъухэр ялэ-

пылэгъух. Шэныгъэ-гъэсэнэгъэ концернэу «Вернандскэр — Адыгэ Республикэр» зыфиохэрэм елытыгъэу бгъуитIур зэдэлажэ. Проектым ишэныгъэ пашэр М. В. Ломоносовым ыцIэ зыхьырэ МКЪУ-м чыгум имелиорациерэ ифизикэрэкIэ икафедрэ ипашэу Аминат Умаровар ары.

Мэкъуогъум и 26-м къышы-ублагъэу бэдзэогуьм и 1-м нэс Мыекъопэ шьолъырым щыкIогъэ шьоф экспедицием системэм пае къэбархэр специалист 45-мэ къауыгъоигъэх. Ахэр метеорологых, зоологых, ботаникых, социологых.

АКЪУ

— Апшъэрэ еджэплэ зэфэ-шъхьафмэ яшэныгъэлэжхэу мы Iофтхьабзэм къыхэлэжэхэрэр лъэныкъуабэхэм афэгъэзагъэх. Тикупхэм шъхьаф-шъхьафэу биозэфэмыдэныгъэм, экологием, тыкэзыуцухьэрэ дунаим, дендрологическэ ыкIи социологическэ лъэныкъохэм афэгъэхьыгъэ ушэтынхэр ашлыгъэх. Зы лъэныкъомкIэ, тэ чылопсым изытет зэтэгашIэ, адрэ лъэныкъомкIэ — социологхэм ауплэкIу тыкэзыуцухьэрэ дунаим цыфхэм къаригъэлъэгъун ыплэкIыштыр, — къыхигъэщыгъ Аминат Умаровар.

Проектым ипшъэрыл шъхьалэр — физкультурэм, спортым, рекреацием ыкIи псауныгъэм альэныкъокIэ Адыгеим зэхэщэн Iофхэр Iэрыфэгъу ащыфэшлыгъэхэр, цыфхэм ягъашIэ хэгъэхъогъэныр, шьолъырым исхэм япсауныгъэ изытет къэзыгъэлъэгъорэ цифрэ паспортыр зэхэгъэуцогъэныр.

Апэрэ едзыгъом къызэрэ-дильытэрэмкIэ, чыплэ къэбар системэр шьолъырым икьэлэ шъхьалэу Мыекъуапэ пае агъэпсышт, ащ къыкIэлъыкIоштых Адыгеим ит районхэри.

**АКЪУ-м
къытыгъэ къэбархэмкIэ
ДЭРБЭ Тимур.**

«МэкIай уцышъомкIэ» хэукъуагъэхэп

ЭкоГупчэр

«ЭкоГупчэм» ишьолъыр къутамэу Мыекъуапэ дэ-тым къыщызэIуахыгъэ «МэкIай уцышъор» тхы-лъыкIэхэмкIэ агъэбаигъ.

Къэлэдэсэу Сергей Варениковым ихъарзынэщ щыщ тхыльхэу хэгъэу ыкIи дунэе классикэм хэхъагъэхэр, гушылалъэхэр, кIэлэцыкIлэхэм афэгъэхьыгъэхэр ыкIи нэмыкIыбэхэр мыщ къыхыгъэх.

«Зэрэунагъоу тхыльмэ тяджэ-ныр зы лъэхъанэ тикIасэу щы-тыгъ. Унэ тхыльеджаплэр илэс пчъагъэхэм къакоцI зэIуагъ. ТхыльхэмкIэ зэхъожьын Iофтхьабзэу режъугъэкIокIырэм тызыщэгъуазэм, тэри тилахь ащ

хатлхьэ тшIоигъоу тыхъугъ. Тхыльхэр мэкIайхэм ащыуэ-пынхэу щытэп, ахэм уяджэн фэе», — ело Сергей Варениковым.

Шьолъыр операторым ибук-кросинг шIуагъэ къызэритырэр апэрэ мазэм къэлъэгъуагъ. Мы мэкIаим тхыльхэу зэджэгъа-хэхэр тыралъхьэх, нэмыкIхэр къытырахых, ащ ренэу тхылы-кIэхэр къытехъох. Зы мафэм ащ тхыль макIэ теолъагъо-мэ, адрэ мафэм тефэжырэп. Цыфхэр чанэу мы Iофым къы-зэрэхэлэжэхэрэм ар къыпкъы-рэкIы, тхыльмэ «ящылэныгъэ» нахь кIыхьэ ашлы.

**ООО-у «ЭкоГупчэм»
и Адыгэ къутамэ
ипресс-къулыкъу**

Уголовнэ Iоф къафызэIуахыгъ

ЩынэгъончъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъум ишьолъыр ГъэлорышIапIэ Адыгэ Республикэм щыщ нэгъыритIоу Уры-сыем и Уголовнэ кодекс ия 322.1-рэ статья ия 2-рэ Iахь ипунктэу «а»-м зигугъу къышIыр бзэ-джэшIагъэ зезыхъагъэкIэ зэгъуафэхэрэм уголовнэ Iоф къафызэIуахыгъ.

ГъэлорышIапIэм илофышIэхэм зэрагъэунафэгъэмкIэ, Гурыт Азием щыщ бзылфыгъэу Москва щыпсэурэм Урысые Федерацием исынымкIэ хэбзэ лъапсэ зилэ тхылым икыдэхын-кIэ Iэпылэгъу къызыфэхъухэкIэ ахъэ зэраритыштыр мы нэгъыритIумэ ариуагъ.

Чыгхэтэлэжыным пылъ то-вариществэм икассир ахэр езэгъыгъэх IэкIыб къэралыгъом къыкIыгъэ бзылфыгъэр 2018-рэ илэсым тыгъэгъазэм щегъэжъа-гъэу 2023-рэ илэсым ищылэ мазэ нэс Мыекъуапэ щыпсэу-щтыгъэ фэдэу тхэлэп нэпцI къаритынэу. Джащ фэдэу ахэм

Мыекъуапэ щыщ нэгъыришмэ агурагъэуагъ Урысыем и МВД къалэу МыекъуапэкIэ икьутамэ кошин IофхэмкIэ иотдел IэкIыб къэралым къыкIыгъэ бзылфы-гъэр зыщышым игъэунафынкIэ Iофтхьабзэу зэхыщэгъэм хэлэ-жъагъэхэ фэдэу, бэшагъэу ахэм а бзылфыгъэр янэлъасэу къэ-бар нэпцIхэр аралонэу.

Урысыем и МВД икьутамэу Мыекъуапэ щылэм кошин Iоф-хэмкIэ иотдел илофышIэхэу агъэплэхъуыгъэхэм бзылфыгъэр зыщышыр зэрагъэунафэгъэмкIэ зэфэхьысыжэ ашлыгъ ыкIи ащ гражданствэ имыIэу алытагъ. Нэужым ахэм унашъо аштагъ гражданствэ зымыIэу Урысые Федерацием исым иудостове-рениерэ плалъэ горэкIэ Урысые Федерацием щыпсэунэу Iизын тхыльрэ бзылфыгъэм къыра-тынхэу.

БзэджэшIагъэ зезыхъагъэхэм яуголовнэ Iофхэр зехафыгъэх, зыр аубытыгъ, адрэр зыдэс къалэм дэкIын фимытэу ашлыгъ.

Урысыем щынэгъончъэ-нымкIэ и Федеральнэ къу-лыкъу Адыгэ Республикэм-кIэ и ГъэлорышIапIэ ипресс-къулыкъу

Имурад къыдагъэхъугъэп

Урысыем щынэгъончъэ-нымкIэ и Федеральнэ къулыкъу Адыгэ Респу-бликэм щызэрехъгъэ оперативнэ-лгъышон Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ Закавказьем къыщыхъу-гъэ, дунэе террористи-ческэ организациеу ИГИЛ-м хэт Ф. Ф. Ахмадовэу республикэм ихэбзэхъумэкIо къулы-кьухэм ялофышIэхэмрэ яадминистративнэ унэ-рэ къэзыгъао зышIоу-гъуагъэр Мыекъуапэ къы-щаубытыгъ.

ЩынэгъончъэнымкIэ къулы-кьухэм ялофышIэхэм хульфы-гъэр зыщыпсэуштыгъэ унэр къызалъыхъум, Урысыем и МВД

илофышIэ иавтомобиль зэригъэ-стынэу фэегъэ пкъыгъохэр, шъэжыер, дунэе террористи-ческэ организацием иэмииссар-хэу КъокIыплэ Благъэм щылэхэм шъэфэу зэпхыныгъэ зэрадыри-лэшт пкъыгъохэр, ИГИЛ-м ита-мыгъэ зытет визиткэхэу теракт зыщышIышт чыплэм дэжэ къы-луинэнхэу щытыгъэхэр къыра-гъотагъэх.

БзэджашIэм хэбзэхъумэ-кIо къулыкъухэм ялофышIэхэм къызэрафилотагъэмкIэ, поли-цием илофышIэ иавтомобиль зигъэфыкьуахэкIэ, ащ теракт зэрехъэ, Урысыем и МВД къалэу МыекъуапэкIэ иотдел идежурнэ часть машIо кIидзэ шIоигъуагъ. ЕтIанэ къагъэо-рэ пкъыгъор ежэ-ежырэу ыугъоин, Мыекъуапэ ипсэу-алъэу цыфхэр жъугъэу зыщы-зэлукIэхэрэм ар шигъэфедэн имурадыгъ.

ЩынэгъончъэнымкIэ къулы-

кьухэм яследственнэ подразде-лениехэм Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 30-рэ статья ия 3-рэ Iахь, ия 205-рэ статья ия 1-рэ Iахь, ия 205.5-рэ статья ия 2-рэ Iахь, ия 205.1-рэ статья ия 1.1-рэ Iахь зигугъу къашIыр бзэджэшIагъэхэр Ф. Ф. Ахмадовым зэрэзэрехъа-гъэм пае уголовнэ Iоф къы-фызэIуахыгъ.

Къылблэ шьолъыр дзэ хыку-мым Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 30-рэ статья ия 3-рэ Iахь, ия 205-рэ статья ия 2-рэ Iахь ипунктэу «а»-м, ия 205.1-рэ статья ия 1.1-рэ Iахь, ия 205.5-рэ статья ия 2-рэ Iахь зигугъу къашIыр бзэджэшIагъэхэр зэрехъагъэкIэ Ф. Ф. Ахмадовыр ыгъэмысагъ, илэси 3-рэ хьапсым, етIанэ илэс 14-рэ колонием дэсынэу тыриль-хъагъ.

Дзэ хыкумым унашъоу ышлы-гъэм кIуачIэ илэ хъугъэ.

Спорт къэбархэм ялътэкIуагъ

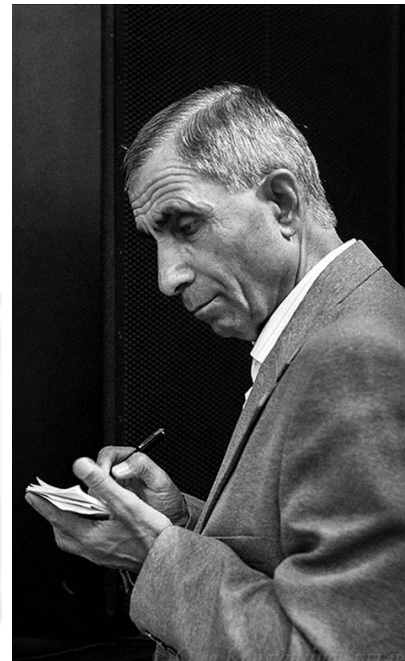
Мы тхьамафэу икIырэм ихьугъ-шагъэхэм ащыщ спортивнэ журналистым и Мафэ зэрэхагъэунэфыкIыгъэр. Спортым ыльэныкIокIэ гъэхьагъэу ашыхэрэр кылотыкIыгъэнхэмкIэ къэбарлыгъэлэс амалхэм акIуачIэ гъунэнчъ. Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иобозревателыгъэу ЕмтIыль Нурбый а пшъэрылыр дэгъоу ильэс пчъагъэхэм ыгъэцкIагъ ыкIи ащ фэгъэхьыгъэу ар дэгъоу зышIэщтыгъэхэм ишIэжъ агъэлаплэ.

зекIэми уасэ афашIызэ, спорт журналистхэм цыфхэм зэралъагъэлэсыгъэр кыыхигъэщыгъ.

Общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу ЛымыщэкIо Рэмэзан ЕмтIыль Нурбый дэгъоу зышIэщтыгъэхэм ащыщ.

— Адыгеим имызакъоу, нэмыкI шьопырхэм ащыщхэми Нурбый спортивнэ журналистэу, сурэттхэ бэлахъэу зэрэщытыгъэр дэгъоу ашIэ. Адыгэ ХасэмкIэ лъэшэу ишIуагъэ кыитэкIыщтыгъ, Хэсашъхьэми хэтыгъ, тилофшIагъэхэр зэкIэ дахэу зэгъэкIугъэхэу гъэзет нэклубгъохэм къащырилотыкIыщтыгъ. Сэ зэрэсшIэрэмкIэ, Нурбый спортыр лъэшэу икIэсагъ. Зы зэнэкъокъу, зы спорт Iоф-

тхьабзэ блимыгъэкIэу, командэхэм ахэтхэр зэкIэ ышIэхэу щытыгъ. ЕшIэгъухэр, зэнэкъокъухэр зыщылэщтхэм альпылэщтыгъ, уепчIымэ, ащыхьурэ-ащышIэрэр кыпфиуатэщтыгъ. А зепстэуми адакIоу псэ зыпыт сурэт дахэхэр атырихыщтыгъ. Тэ Нурбый лъэшэу тикIас, тыгу хэкIы кыизэрэтхэмытыжъыр, лъэшэу кыитцэкIэ, — хигъэунэфыкIыгъ ЛымыщэкIо Рэмэзан.

«Адыгэ Хасэм» итхьаматэ кыизэриуагъэмкIэ, Нурбый ишIэжъ агъэлаплэзэ, спорт зэнэкъокъоу фызэхэщытхэр общественнэ организациеу хэтхэр зытыраубытэщт мафэм тегушIэхэзэ, зэлашIэрэ спортсменхэу БеданэкIо Рэмэзанрэ Бастэ Салимрэ а гупшысэр зыдалыгъэу закыфагъэзагъ. Ащ тетэу спорт зэлукIэгъу дахэ макъоугум и 1-м рагъэкIокIыгъ. Джы кыкIэлъыкIошт ильэсхэми Адыгэ Хасэр икIэщакIоу, дзюдомкIэ зэнэкъокъум пылъ тхьалэхэм ягъэхьазырын Хьот Юныс ыпшъэ ильэу ащ ишIэжъ фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэр рагъэкIокIызэ ашIыщт.

— ЕмтIыль Нурбый ишIэжъ фэгъэхьыгъэу дзюдомкIэ зэнэкъокъур макъоугум иапэрэ зыгъэпсэфыгъо мафэ тефэу зэхатцэзэ тшIынэу тетыубытагъ. Ильэс 18 мыхьугъэ спортсмен ныбжыкIэхэр ары ащ хэлэжъэщтхэр. Мыгъэрэ зэлукIэгъоу рекIокIыгъэм изэхэщэн ежъ Нурбый илахьылхэр, гъэзетэу «Адыгэ макъэр» кыыхэлэжъагъэх, пстэуми «тхьашъуегъэпсэу» ятэIо, — кыIуагъ ЛымыщэкIо Рэмэзан.

ИШЪЫНЭ Сусан.

Сурэтхэр: Ишъынэ Аслан

НыбжыкIэхэм ялэпэлэсэныгъэ хагъахъэзэ кIуачIэр зыщапсыхьэрэ Адыгэ республикэ спорт еджапIэу N 2-м ипашъу, Урысыем, Адыгеим язаслуженнэ тренерэу Хьот Юныс кыизэриуагъэмкIэ, успортивнэ журналистынэр сэнэхьат гъэшIэгъон ыкIи кыны. Къэзыгъэхьылхэрэр непэ спорт лъэпкъ зэфэшъхьафхэмкIэ зэнэкъокъуи 3 — 4 къалэм щырекIокIын зэрилъэкIыщтыр ары, ахэм районхэри къахэхьажъых. ЗекIэми уалъыIэсын, уалъыплъэн фэе. Ущымылагъэу, умылъэгъугъэр зыгорэм кыIотагъэмкIэ икIоу птхыжъын плъэкIыщтэп.

— КыкIэзгъэтхьымэ сшIоигъу ЕмтIыль Нурбый спортивнэ журналист шьыпкъэу ыгукиI ыпсэкIи зэрэщытыгъэр. Чэщи мафи имыIэу лъэсэу къэкIокIызэ, ар спорт лъэпкъ зэфэшъхьафхэмкIэ зэхэхэрэ зэнэкъокъу пстэуми ахэлэжъэщтыгъ. Лъэпкъым ищытхъу, спортсменхэм ягъэхьагъэхэр кыыхигъэщхэзэ итхыгъэхэр ыгъэпсыщтыгъэх. Ахэм ацIэхэр гъэзетымкIэ, телевидениемкIэ, радиомкIэ ятымыIохэмэ, ежъ зыхэт куп закъохэм анэмыкI зыми ышIэщтхэп. ЕмтIыль Нурбый зымышIэрэ спортми, культурэми ахэтэп. Анахь цыкIухэм къащегъэжъагъэу нахьыжъхэм анэсыжъэу зекIэми альпылэщтыгъ, зы гуцIыIухыгъэ нахь мыхьуми

ягъусэжъэу ясурэт дахэу тырихыгъэхэр гъэзетым кыыригъахъэщтыгъэх. Ыпсэ IофшIэным дыхэлъэу щытыгъ, тэ, самбистхэмкIэ, дзюдоистхэмкIэ лъэшэу тыфэраз. Ащ ишыхьат мары бэмышIэу Нурбый ишIэжъ фэгъэхьыгъэу дзюдомкIэ зэнэкъокъоу редгъэкIокIыгъэри, — кыыхигъэщыгъ Хьот Юныс.

Джащ фэдэу Юныс кыIуагъ спортыр икIоу, дэгъоу республикэм икIэбарлыгъэлэс амалхэм зекIэми кыизэрэтырэмкIэ зэрафэразэр. Хьот Юныс ильэс 36-м ехъоу тренерэу Iоф зыщишIагъэм кыкIоцI спорт Iофтхьабзэу, зэнэкъокъоу зыхэлэжъагъэхэр

Зэхэзышагъэр ыкIи кыидзыгъэкIырэр:
АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм инамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакциеу авторхэм кыIихьырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхьухэрэр ары. Сагъырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакциеу зэкIэгъэкIожъых.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэлорышIаплэ, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр
4486
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1132

Хэутыным узщыкIэхтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
ЗыщыкIэхтхэгъэхэу уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шъхьаIэр
МэщIэкIо С. А.

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ЖакIэмыкIо А. З.